

Sikkerhedspolitisk ekspertise i den danske politiske proces

Bertel Heurlin*)

Resumé

Indledningsvis fastlægges begreberne *sikkerhedspolitik* (ud fra en relativ snæver, traditionel definition) og *expertise* (forudsættende 1) specifik sagkundskab og 2) uafhængighed i relation til den bureaukratiske, hierarkiske struktur). Herefter præsenteres en organisatorisk, strukturel oversigt, som skitserer forskellige sikkerhedspolitiske eksperttilknytninger fra de seneste årtier i den politiske proces, afsluttende med en kort redegørelse for den seneste ekspertkonstruktion, Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg, SNU.

En kort analyse af udviklingsforløbet i anvendelsen af sikkerhedspolitisk ekspertise med inddragelse af de inden- og udenrigspolitiske vilkår samt en kort generel konklusion afslutter artiklen.

Introduktion

Anvendelse af sikkerhedspolitisk ekspertise i den politiske proces har længe været et kendt og mangfoldigt fænomen. Det er sandsynligvis også et fænomen i vækst. Et blik på f.eks. USA vil give et broget billede af rådgivere, eksperter og specialister, som enkeltvis eller i grupper kappes om at stille ekspertise til rådighed på alle niveauer: på det øverste præsidentale beslutningsniveau, på administrationen og alle dens forgreninger, på kongressen og dens medlemmer, på partier og interesseorganisationer, til industrielle og finansielle foretagender. Begrebet »sikkerhedspolitisk ekspertise« er næsten personificeret i et navn som Henry Kissinger, som fungerede som præsident Nixon's særlige »assistant to the president for National Security Affairs«. I hans tilfælde førte ekspertisefunktionen til en egentlig operationel magtposition som udenrigsminister. De fleste lande har deres »Kissingere«. Sikkerhedspolitiske ekspertisefunktioner indtager en stadig mere fremtrædende plads. I store som i små lande arbejder dele af det akademiske, politologiske etablissement i forskellige politiske rådgiverfunktioner¹⁾. Det gælder også i den socialistiske verden. Også i Sovjetunionen findes ekspertise og videnskabelig analyse i den udenrigspolitiske proces. Til forskel fra de fleste lande hævder den politiske ledelse endog,

1) En kortfattet oversigt over sikkerhedspolitisk analysearbejde findes i Beretning afgivet af forsvarsudvalget 29. maj 1980, Til beslutningsforslag nr. B 62, Blad nr. 868 (Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et sagkyndigt og uafhængigt udvalg til at undersøge og vurdere problemerne omkring dansk sikkerhedspolitik, p. 4-6 (bilag 2).

*) Lektor, cand. mag., Institut for Samfundsfag, Københavns Universitet. Medlem af formandsskabet for Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg.

at der i sig selv føres en videnskabelig udenrigspolitik i de socialistiske lande – og i særdeleshed i Sovjetunionen. I et teoretisk oversigtsværk hedder det således, at »It is hardly surprising that the ruling classes of capitalist states are incapable of providing their foreign policy with a scientific basis«²⁾. Ikke desto mindre forsøger disse stater ivrigt at gøre det – fra et sovjetisk synspunkt – umulige: at inddrage videnskabelig ekspertise på det sikkerhedspolitiske område.

Anvendelse af ekspertise i den politiske proces i forbindelse med policy-making – og policy-udførelse er ikke noget nyt. Der har altid været »grå eminencer«. Det, som er karakteristisk, er den stigende grad af bredde og af institutionalisering, som har fundet sted i takt med den politiske proces' stigende kompleksitet. Men hvordan skal politisk ekspertise egentlig forstås? En ekspert på det politiske område forudsætter to karakteristika: *For det første* besiddelsen af en vis teoretisk og empirisk viden (sagkundskab) om politiske processer. *For det andet* en specifik placering i det politiske system: det vil sige placeret uden for det egentlige politiske og administrative hierarki i en rådgivende, konsultativ funktion uden egentlige operative opgaver. Begge forudsætninger, altså en vis *sagkundskab* og en vis *uafhængighed*, skal være tilstede. En opfyldelse alene af forudsætning nr. 1 ville gøre en meget stor del af policy-making og policy-implementationens deltagere til eksperter. I denne store gruppe er derimod skellet politiker-administrator og skellet generalist-specialist relevant. På samme måde ville opfyldelsen af forudsætning nr. 2 alene gøre alle rådgivende funktioner til ekspertise. Det ville betyde en alt for stor og upræcis bredde for expertbegrebet.

Jeg skal ikke her gå ind i den omfattende debat om expertisens rolle i den politiske proces, som har været ført på to niveauer, *dels* den mere administrativt-empiriske, *dels* den videnskabsteoretiske diskussion om værdinormer og videnskabens placering i den politiske proces, men mere pragmatisk-beskrivende søge at placere den sikkerhedspolitiske ekspertise i det danske politiske system³⁾.

Hvad er da sikkerhedspolitik⁴⁾? Begrebet sikkerhed er fundamentalt – og har altid været fundamentalt i et internationalt system, som grundlæggende er *anarkisk* i karakter. Men begrebet har efter anden verdenskrig fået en

2) Sh. B. Sanakoyev and N. I. Kapchenko, »Socialism: Foreign Policy in Theory and Practice«, Moscow, 1976, p. 14.

3) Se f. eks. Erik Ib Schmidt, »Ekspertens rolle i politik«, Nordisk Administrativt Tidsskrift, 1961. Forholdet mellem videnskabelig expert og den politiske proces behandles bl. a. af J. Habermas og Hans J. Morgenthau. Se også Poul Morpurgo: »The role of outside expertise« i International Social Science Journal, vol. XXIX, no. 1, 1977, p. 46–57. Knud Larsen har i artiklen »Dansk Udenrigspolitik og historie«, Dansk Udenrigspolitisk Arbog 1979, Dansk Udenrigspolitisk Institut, København 1980, p. 152–166 bl. a. behandlet forholdet mellem historisk ekspertise og dansk udenrigspolitik.

4) Begrebet sikkerhedspolitik er behandlet indgående i Nils Andren, »Den totale sikkerhedspolitik«, Stockholm 1971. Se også indledningskapitlet, Ole Nørgaard, Per Carlsen, »Sovjetunionen, Østeuropa og dansk sikkerhedspolitik«, Esbjerg 1981.

særlig status specielt i den vestlige verden – *dels* på grund af krigstidsalliancens FN's spektakulære og normative fremhævelse af international fred og sikkerhed, og *dels* på grund af fremkomsten af en bipolar struktur, som f. eks. gav sig udslag i etableringen i USA af National Security Council i 1947. »Sikkerhedspolitik« blev et af efterkrigstidens nye modeord – som bl. a. på baggrund af den totale krigsførelses erfaringer først og fremmest havde til hensigt at udvide forsvarsbegrebet fra et rent snævert militært – til bredt at omfatte, hvad man kunne udtrykke som den del af uden- og indenrigspolitikken, som har med statens ydre og indre sikkerhed at gøre, det vil sige foranstaltninger, som sigter imod at opretholde statens eksistens som enhed i det internationale system, og at maksimere handlefriheden inden for selvvalgte rammer og dermed evnen til at modstå ydre pres, trusler etc.

Det er denne på ingen måde uanfægtelige opfattelse af begrebet sikkerhedspolitik⁵⁾ – som primært fokuserer på staten som aktør i relation til andre statsaktører, som danner udgangspunkt for denne redegørelse for sikkerhedspolitisk ekspertise. Det, som i denne sammenhæng forekommer vigtigt, er *ikke* diskussionen sikkerhedspolitik *for hvem* – eller diskussionen af sikkerhedspolitik-begrebets analytiske anvendelighed. Det drejer sig om at søge at fastslå, hvilke organer og organisationer, som operativt på den ene eller anden måde beskæftiger sig med sikkerhedspolitik i en mere snæver forstand og disses anvendelse af expertbistand.

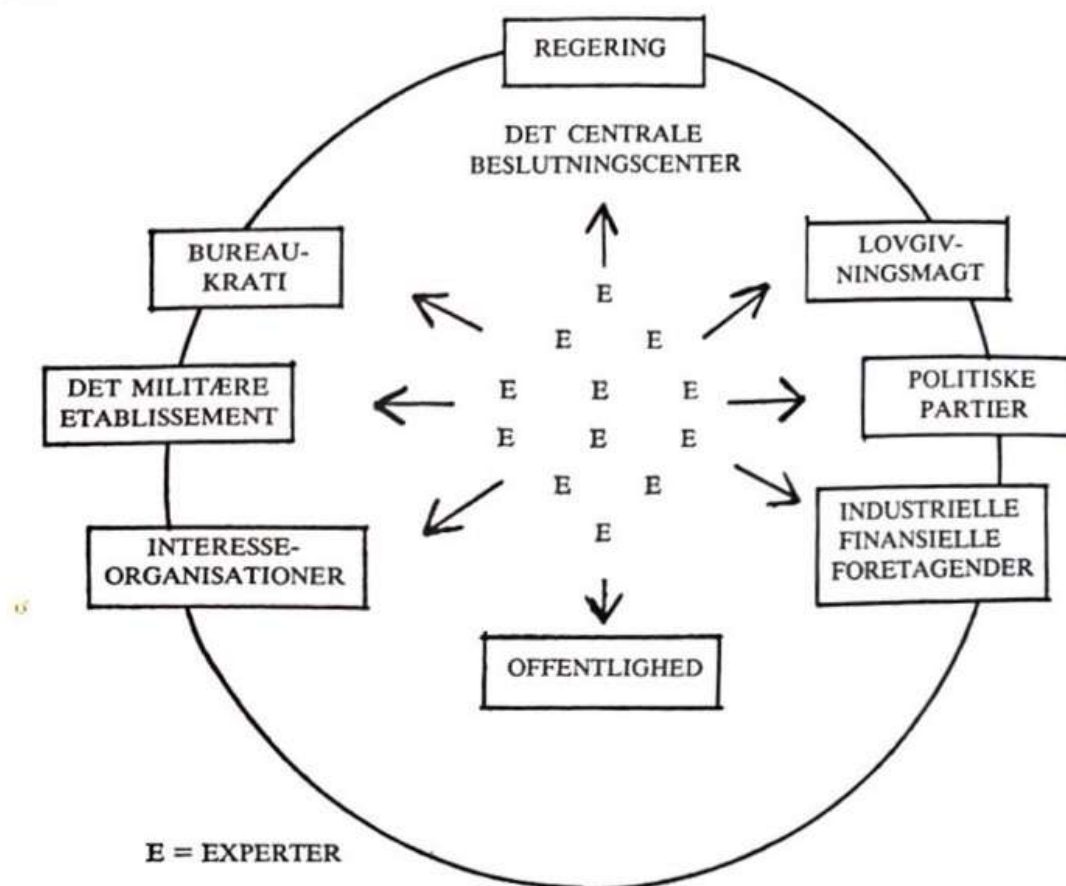
Problemet er i denne sammenhæng, at som sikkerhedspolitikken er defineret, vedrører den en vidtforgrenet del af den politiske proces. Der findes i sagens natur intet ministerium for sikkerhedspolitik – men nok koordinerende og planlæggende interorganisatoriske organer. Der findes ingen sikkerhedspolitisk ansvarlig ud over statslederen/statsledelsen. *Sikkerhedspolitik* i snævrere forstand er kort og godt den politiske proces og struktur, som relateres til økonomiske, militære og politiske foranstaltninger, som opretholdes og gennemføres for at sikre statens eksistens, suverænitet og integritet, herunder muligheden for at afskrække/være forberedt på en væbnet konflikt.

Hvordan fungerer expertisen over for dette komplicerede sikkerhedspolitiske mønster? Her kan tænkes – og der eksisterer rent faktisk – en række forskellige modeller. Udgangspunktet er primært, hvorledes beslutnings-systemet og det administrative apparat er bygget op.

Generelt kan det fastslås, at følgende hovedgrupper, som deltager i den sikkerhedspolitiske proces og som følge deraf måtte have behov for expertbistand, kan udskilles: Det centrale beslutningscenter – regeringen – administrationen – det militære etablissement – lovgivningsmagten – de politiske partier – interesseorganisationerne – industrielle og finansielle foretagender og offentligheden (se figur 1).

5) Se f. eks. Jän Øberg »Myter om vor sikkerhed«, København 1980.

Fig. 1.

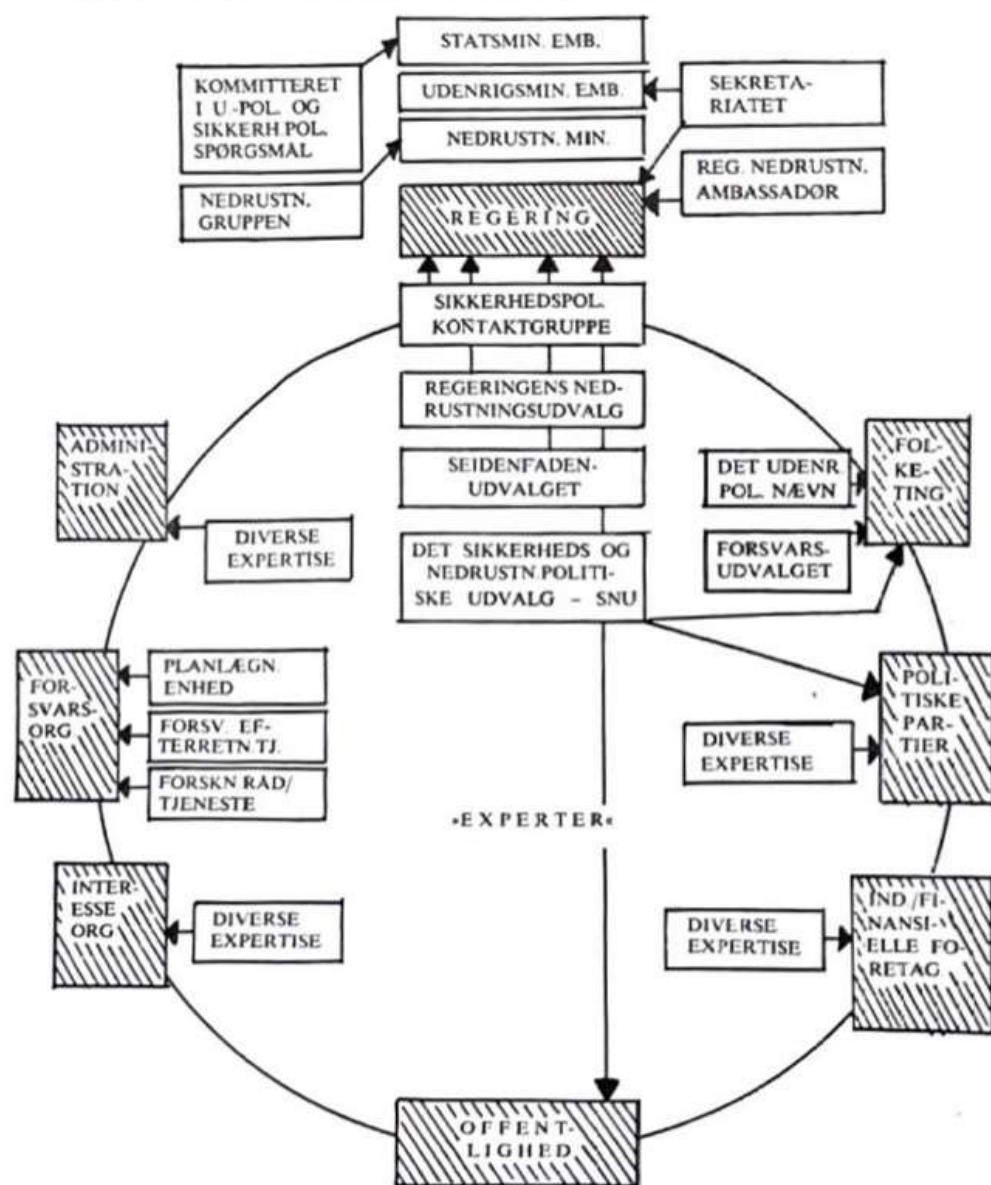
Ser vi på expertisens tilknytning i forholdet expertisegiver – expertisemodtager kan følgende modeller identificeres:

- Uformelle – ikke institutionaliserede rådgivnings- og ekspertisefunktioner. (Uformelle expertredegyrelser, uformelle sammenkomster).
- Institutionaliserede ad hoc ekspertise-rådgivning. (Kommunikationen institutionaliseret: ekspertise-expertudsagn indhentes, når behovet er til stede).
- Fastere institutionaliseret ekspertiseformidling af institutionaliserede ekspertorganer. (F.eks. udvalg, grupper, institutioner, enkeltpersoner).
- Permanent institutionaliseret rådgivningsfunktion udøvet af et permanent institutionaliseret organ. På længere sigt kan et sådant organ blive en fastere og fastere del af den politiske eller administrative organisation/enhed, som skal rådgives, således at institutionaliseringen af rådgivningen bliver ensbetydende med en til enheden sammenvokset administrationsenhed. Derved forsvinder det, som strukturelt konstituerer ekspertfunktionen, en markeret uafhængighed af det operationelle og administrative system. Herved ændres expertrollen til en hierarkisk placeret specialist, som inkorporeres i organisationens standardoperationsprocedurer.

Hvad er indholdet i præsentationen af disse oversigtsmæssige, organisatoriske betragtninger?

Det er tanken at benytte følgende fremgangsmåde: Efter denne korte præsentation af generelle træk og af udviklingslinier ved sikkerhedspolitisk ekspertise, af det sikkerhedspolitiske begreb, af ekspertisebegrebet – og endelig af en foreløbig oversigtsmæssig organisatorisk model, følger den egentlige fremstilling. Den består af en oversigt over dansk sikkerhedspolitisk ekspertise præsenteret i en mere statisk organisatorisk form. Herefter følger en gennemgang af en række vigtige udviklingstræk i dette forhold med specifik udskillelse af på den ene side vilkårene fra det internationale system – og på den anden de interne vilkår. Herefter gennemgås kort oprettelsen af SNU – med et tilsvarende forsøg på en intern og extern politisk placering. Afslutningsvis en række korte, konkluderende bemærkninger.

Fig. 2. Oversigt over sikkerhedspolitisk ekspertise tilknyttet det danske beslutningssystem på forskellige tidspunkter efter anden verdenskrig.

Sikkerhedspolitisk ekspertise i den danske udenrigspolitiske proces:

En organisatorisk oversigt

En generel karakteristik af sikkerhedspolitisk ekspertise i Danmark må pege på følgende forhold: bestanden af sikkerhedspolitiske eksperter er – i relation til landets størrelse, økonomiske status og strategiske placering – særdeles begrænset. Også litteraturen om disse forhold er begrænset. En sammenligning med de øvrige nordiske lande vil kvantitativt falde ud til fordel for disse lande, med Danmark i den sidste position. Kun relativt få personer har i Danmark fulgt den internationale sikkerhedspolitiske udvikling og debat.

Ikke desto mindre viser det sig, at sikkerhedspolitisk ekspertise er blevet anvendt ganske meget i den danske politiske proces. Der synes tilmed at være en tendens mod en forøgelse af denne ekspertiseanvendelse⁶⁾.

I fig. 2 gives en kort oversigt over de strukturelle og organisatoriske forhold på dettes område. Det skal i denne forbindelse påpeges, at sikkerhedspolitisk ekspertise anvendes af alle felterne i figuren. Endvidere, at der er danske eksempler på alle de ovennævnte modeller til ekspertiseanvendelse.

Nogle bemærkninger til figuren.

Regeringens expertanvendelse

Regeringen har i de senere år haft en række expertorganer på det sikkerhedspolitiske område knyttet til sig.

Regeringens nedrustningsudvalg. Dette udvalg blev nedsat i 1961⁷⁾. Det ophørte at eksistere i 1980, hvor dets opgaver blev overtaget af det nye Sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg (SNU)⁸⁾. Men er nedrustningspolitik egentlig sikkerhedspolitik? Er der ikke snarere tale om afgørende normative aspekter? Analytisk må store dele af nedrustningspolitikken henregnes til ønsket om at påvirke det internationale system i en bestemt retning. Men de militært-sikkerhedspolitiske aspekter er også indlysende. Det er karakteristisk, at det i nedrustningsudvalgets første beretning hedder, at »den største vanskelighed for nedrustning er de fundamentale politiske problemer og konflikter, der ligger bag rustningskapløbet. Den centrale problemstilling i denne forbindelse er Øst-Vest-konflikten. Nedrustningsbestræbelser må gå hånd i hånd med en politik, hvis mål er løsning af de underliggende problemer.«⁹⁾. Focus var på nedrustning, men det sikkerhedspolitiske aspekt var afgørende. Udval-

6) F. eks. en stigende brug fra relevante administrationsgrene af »model a«, Uformelle, ikke-institutionaliserede rådgivnings- og ekspertisefunktioner f. eks. uformelle sammenkomster etc.).

7) Se Beretning til Udenrigsministeren om nedrustningsudvalgets virksomhed 1. september 1961 til 31. december 1962 og den internationale udvikling m. h. t. nedrustning i 1962, København 1963.

8) Se note 27.

9) Jfr. Beretning omtalt i note 7, p. 7.

get sigtede altså imod sikkerhedspolitisk expertise. Det blev nedsat af regeringen. Kommissoriet var, »med udgangspunkt i nedrustningssagens hidtidige forløb at studere og analysere aktuelle nedrustningsforslag, ligesom udvalget under sit arbejde skal have sin opmærksomhed henledt på de muligheder, der i den til enhver tid foreliggende situation måtte være for, at Danmark fremsætter forslag i forbindelse med nedrustningsbestræbelserne«. Endvidere skal udvalget uden nogen tidsbegrænsning behandle såvel nedrustningsproblemets fundamentale side som aktuelle problemer«. Officielt blev udvalget betegnet som »et permanent organ til rådighed for regeringens overvejelser om nedrustningsproblemer«¹⁰).

Dette peger klart på expertise og rådgivningsfunktioner. Opgaven vedrører grundlæggende, analytiske problemer. Udvalgets medlemskreds peger da også i retning af en specifik expertise: udenrigspolitiske, teknologiske og militære eksperter, men alle knyttet til administrationen. Fra politikerside var oprindeligt kun » eksperter « udpeget, nemlig ministrene Bodil Koch og K. Helveg Petersen på grund af deres specielle interesse for nedrustningsproblemer. Senere blev dette udvidet med en repræsentant fra hver af de i folketinget repræsenterede partier. Udvalget har også inddraget særlig sagkyndig teknologisk expertise i udvalgets arbejde¹¹). Politologiske eksperter er imidlertid ikke direkte blevet inddraget. Udvalget havde imidlertid kontakt til Nedrustningsgruppen ved Københavns Universitets Institut for Samtidshistorie og Statskundskab¹²).

Vigtig er udvalgets permanente karakter, som understreges ved, at hele udvalgets arbejde er blevet overført til SNU.

Særlig rådgiver i nedrustningsspørgsmål

En anden mere direkte, personfikseret nedrustnings»expertise«funktion af klassisk politisk observans blev indført i 1966, hvor regeringen besluttede at oprette en 'nedrustningsambassadørstilling'. Denne »særlige rådgiver for regeringen i nedrustningsspørgsmål« havde til opgave »at følge de igangværende bestræbelser på nedrustningsområdet bl.a. med henblik på, hvilke muligheder der måtte være for regeringen for at tage initiativer til fremme af nedrustningen«¹³. Den første særlige rådgiver blev K. Helveg Petersen, som ved samme lejlighed overtog formandskabet for nedrustningsudvalget.

10) Ibid, p. 9-10.

11) I særlig grad Professor P. L. Ølgaard og Dr. phil. J. Leerhøj, som har leveret en række udredninger til Beretningen.

12) Se Sven Henningsen, »Studiet af nedrustningsproblemer ved København Universitets Institut for Samtidshistorie og Statskundskab«, Beretning, 1964, København 1965, p. 58-65, samt Beretning, 1966, København 1967, p. 49-54, samt B. Heurlin, »Nedrustningspolitik«, København 1971, p. 9-10.

13) Beretning til Udenrigsministeren, 1966, København 1967, p. 8.

Efter 1968, hvor Helveg Petersen blev minister bl.a. for nedrustnings-spørgsmål, ændrede nedrustningsambassadørstillingen karakter. Den blev i stigende grad en operativ specialfunktion, som indgik i ministeriets hierarki. Den oprindeligt tilsigtede ekspertisefunktion af politisk observans forsvandt.

Regeringsudvalget vedrørende Danmarks sikkerhed: Seidenfaden-udvalget

Dette udvalg er bygget op over en ganske anden model. Der er her tale om løsningen af en større, samlet opgave med tidsbegrænsning. Der er tale om et regeringsudvalg, som til sin rådighed får et udvalg af særlig sagkyndige, det såkaldte Seidenfaden-udvalg¹⁴). I lighed med nedrustningsudvalget er det imidlertid et udvalg, som primært retter sin ekspertise mod regeringen, men hvis redegørelser også tiltænkes en større offentlighed. Regeringsudvalget skriver således ved offentliggørelsen af det sagkyndige udvalgs redegørelse: »Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik«, at »de synspunkter, udvalget fremlægger i redegørelsen, vil på nyttig måde kunne indgå i debatten om dansk sikkerhedspolitik. Vi har derfor ladet den trykke, og overgiver den hermed til folkettingen, samtidig med at den gøres tilgængelig for offentligheden«¹⁵).

Regeringsudvalget var de tre berørte fagministre: Poul Hartling (udenrigsminister), K. Helveg Petersen (nedrustningsminister) og E. Ninn-Hansen (forsvarsminister). Det sagkyndige udvalg bestod foruden formanden af 4 forskere og 8 medlemmer tilknyttet administrationen (statsministeriet, udenrigsministeriet, forsvarsområdet, atomenergikommissionen).

Udvalgets kommissorium var: »Der foretages en samlet undersøgelse og vurdering af Danmarks sikkerhedspolitik under fuld hensyntagen til den stedfundne udvikling og de påregnelige fremtidige internationale forhold og iøvrigt til samtlige relevante udenrigspolitiske forudsætninger. Der foretages herved en analyse af konfliktmuligheder i og uden for Europa, der kan berøre Danmarks sikkerhed«. Dette overordnede mål blev konkretiseret i en række enkeltpunkter¹⁶).

Afgørende var, at regeringsudvalget, som var et rent ministerudvalg, forblev en ren formalitet. Arbejdet blev foretaget i det sagkyndige underudvalg, som var uden politikere. I Seidenfaden-udvalget var der satset på den administrativt afledte og den forskningsmæssige ekspertise.

Seidenfaden-udvalget ophørte sin virksomhed med afgivelsen af en sikkerhedspolitisk redegørelse, »Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik«, 1970.

14) Seidenfaden-Udvalget efter underudvalgets formand, ambassadør, dr. Gunnar Seidenfaden.

15) »Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik. En redegørelse fra det sagkyndige udvalg under regeringsudvalget vedrørende Danmarks sikkerhedspolitik«, København 1970, p. upagineret andenside.

16) Jfr. note 15, upagineret førsteside.

Sikkerhedspolitisk kontaktgruppe

Sikkerhedspolitisk kontaktgruppe består af repræsentanter for udenrigsministeriet, forsvarsministeriet, forsvarskommandoen, justitsministeriet og de to efterretningstjenester (Forsvarets og Politiets). Den mødes regelmæssigt med henblik på gensidig orientering. Lederen er statsministeriets kommitterede i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål¹⁷⁾. Gruppens placering i en ekspert-sammenhæng er måske ikke ganske indlysende. Gruppen indgår i det almindelige administrative apparat og den kan vanskeligt betragtes som expertise i den form, begrebet anvendes her. Uafhængigheden mangler. Deltagelse i gruppen er baseret på funktioner i det almindelige administrative hierarki, ikke på personlig ekspertise. Gruppen har primært til opgave at kunne virke koordinerende i en udenrigspolitisk krisesituation. Men uanset den organisatoriske baggrund er det afgørende, at der her løbende holdes kontakt mellem de nævnte instanser om aktuelle problemstillinger på det sikkerhedspolitiske område. Herfra kan således formidles vigtige sikkerhedspolitiske betragtninger til landets øverste myndigheder, d.v.s. regeringens sikkerhedsudvalg (Statsministeren, udenrigsministeren, forsvarsministeren og justitsministeren) og dettes embedsmandsudvalg (departementscheferne samt cheferne for efterretnings-tjenesterne).

Hermed har vi allerede berørt det efterfølgende afsnit om statsministerembedets ekspertbistand på det sikkerhedspolitiske område.

Statsministerembedets sikkerhedspolitiske ekspertise

Statsministeren er selvsagt den overordnede leder og koordinator af sikkerhedspolitikken. Han har permanent ekspertise stillet til rådighed gennem den kommitterede i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål (før 1981: konsulent i internationale spørgsmål¹⁸⁾). Denne funktion er ikke tiltænkt egentlige operative eller koordinerende opgaver. Der er tale om en institutionaliseret ekspertisefunktion, hvor vægten – med den nuværende indehaver – ligger på sikkerhedspolitisk og strategisk tænkning i relation til fundamentale udviklings-træk i det internationale system og til den videnskabelige sikkerhedspolitiske debat. Denne funktions centrale placering understreges af, at rådgiveren har været medlem af/har deltaget i samtlige væsentlige nationale ekspertorganer på det sikkerhedspolitiske område.

Udenrigsministerembedets sikkerhedspolitiske ekspertise

Indledningsvis skal det fastslås, at Udenrigsministeriet i højere grad end an-

17) Se Nikolaj Petersen, »Forsvaret i den politiske beslutningsproces«, Forsvarsministeriet, 1981, p. 28.

18) Hof- og Statskalenderen 1980, p. 333.

dre administrative organer i praxis for en stor del fungerer som et stort expertorgan på det udenrigspolitiske og det dertil knyttede sikkerhedspolitiske område. Men forholdet er jo indlysende det, at Udenrigsministeriets »experter« primært har operative opgaver samtidig med ekspertisefunktionen. Som ekspertisebegrebet her er defineret, må vi se på de »rene« expertfunktioner.

Her kan nævnes, at udenrigsministerembedet på det bredere udenrigspolitiske felt, hvor også sikkerhedspolitikken indgår, i en årrække har haft et »expertorgan« til sin rådighed. Det er det såkaldte »sekretariat«, som blev etableret i 1962¹⁹⁾. Funktionen skulle primært være 'policy-and-planning'. Det skulle være et særligt organ med ekspertise bl.a. på det sikkerhedspolitiske område, som uden for den operative, rutineprægede sfære skulle kunne planlægge og analysere.

Sekretariatet nåede næppe nogesinde at opfylde disse krav. Funktionen blev i højere grad ministerens taleproducent. Imidlertid spillede sekretariatet en central rolle i tilblivelsen af Per Hækkerups bog, »Danmarks Udenrigspolitik« fra 1965, som kan betragtes bl.a. som en populariseret »expert« redegørelse for og analyse af Danmarks internationale vilkår, dets muligheder og begrænsninger. De expertiselignende opgaver var dog få. Der blev mere og mere tale om et operativt organ som en del af den ministerielle administration.

I 1969 blev sekretariatet officielt opløst som særligt organ.²⁰⁾

'Nedrustningsministerens' sikkerhedspolitiske expertise

Danmark er et af de få lande i verden – ud over eksempelvis England og Sverige, som i flere perioder har haft en særlig nedrustningsminister, d.v.s. en minister, som ud af udenrigsministeriets ressort har fået nedrustningsproblemer som særligt sagsområde. Det gælder K. Helveg Petersen i VKR-regeringen, og det gælder Lise Østergaard i regeringen Anker Jørgensen fra 1977. Dette gælder til en vis grad også Hans Sølvhøj, hvis arbejdsområde ikke var defineret omkring det specifikt nedrustningsmæssige, men var omfattet i formuleringen »med henblik på udenrigspolitiske spørgsmål, navnlig forholdet til FN og NATO«²¹⁾. Kun Helveg Petersen var direkte udnævnt som minister for nedrustningsspørgsmål og blev officielt benævnt »nedrustningsministeren«²²⁾.

De nævnte nedrustningsministre har i særlig grad benyttet sig af expertbi-

19) Udenrigsministeriets kalender 1963, p. 12. Opgaven for sekretariatet er her formuleret som 'Udarbejdelse af redegørelse om udenrigspolitiske spørgsmål til brug for regeringen'. Se også Klaus Kjølens m. fl., »Den danske udenrigstjeneste 1770–1970, I-II. København 1970.

20) Udenrigsministeriets kalender 1969 og 1970. I 1968–69 havde sekretariatet tillige nedrustningsspørgsmål som område.

21) En oversigt over forskellige udenrigspolitisk involverede ministre fra 1945–1970, se B. Heurlin, »Danmarks Udenrigspolitik efter 1945«, København 1971, p. 18–20.

22) Beretning til nedrustningsministeren om nedrustningsudvalgets virksomhed i 1967, København 1968 (samt i de kommende to år, 1969, 1970).

stand. Efter Helveg Petersens tiltræden som nedrustningsminister oprettedes en *arbejdsgruppe vedrørende nedrustningsspørgsmål*, som på et bredt felt – politologisk-analytisk og teknologisk-videnskabeligt – skulle rådgive og bistå ministeren med expertviden, både hvad angår analytisk tænkning, informationsspredning og forskningsinitiativer. Denne nedrustningsgruppe – som var forudset at skulle være på 3 eksperter – kom kun langsomt igang, og da frugterne af arbejdet efterhånden skulle vise sig, blev hele gruppens status ændret fra *expertise-niveauet* til en egentlig operativ sagsbehandlingsfunktion. Dette skete i forbindelse med regeringens – og dermed nedrustningsministerens afgang i 1971²³).

Også den nye »nedrustningsminister« – Lise Østergaard fra 1977–80, var særdeles interesseret i expertbistand. En række uformelle kontakter etableredes – og der knyttedes ad hoc en egentlig expert til ministeren²⁴). Endvidere oprettedes et nedrustningssekretariat – dog fortrinsvis med operative funktioner. Sekretariatet blev oprettet »som udtryk for den vægt, der fra dansk side tillægges nedrustningssagen«²⁵). Nedrustningssekretariatet beskæftiger sig navnlig med nedrustningsspørgsmål, som behandles i FN, udarbejdelse af udrædninger vedrørende internationale nedrustningsproblemer samt kontakt med relevante inden-og udenlandske institutioner inden for nedrustningsområdet. Desuden virker nedrustningssekretariatet som sekretariat for regeringens nedrustningsudvalg. Da Lise Østergaard blev udnævnt til kulturminister i 1980, blev nedrustningssekretariatet atter placeret direkte under udenrigsministerens kontrol.

Forsvarsministerembedet har ikke direkte tilknyttet ekspertise i den forstand, som det her er defineret. En række organer varetager planlægningsmæssige og analyserende opgaver, som departementalt eller direkte sorterer under forsvarsministeren. Det drejer sig om *langtidsplanlægningen* – som efter fra 1973 at have været placeret under forsvarsstaben i 1977 placeres under departementet – med en projektledelse og et sekretariat²⁶). Hertil kommer *forsvarets efterretningsstjeneste*, *forsvarets forskningsråd* og *forsvarets forskningstjeneste*, som alle er hierarkisk opbyggede og indplacerede institutioner, men som besidder en betydelig sag- og fagkundskab – som i visse sammenhænge kan fungere som egentlig sikkerhedspolitisk ekspertise for forsvarsministerembedet.

Betragter vi nu den øvrige del af det militære etablissement, er der ikke formelt knyttet expertbistand til enkeltheder. At der i praksis foregår ekspertise-

23) Udenrigsministeriets kalender 1972, p. 10 omtaler arbejdsgruppen vedrørende nedrustningsspørgsmål for sidste gang. Arbejdsgruppen havde til opgave at foretage »gennemgang af materiale... og i værksætte forsknings- og expertundersøgelser med særligt henblik på mere almene problemer knyttet til nedrustningsbestræbelser og konfliktforskning«.

24) Mag. scient., lektor Anders Boserup.

25) Beretning til Udenrigsministeren 1977, København 1978, p. 69.

26) Nikolaj Petersen, op.cit., p. 24 ff.

formidlende virksomhed – bl.a. gennem Officersskolerne for de tre værn, Forsvarsakademiet og Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste skal blot tilføjes for fuldstændighedens skyld.

Den lovgivende magt, folketinget, har to permanente organer med sikkerhedspolitiske aspekter: det udenrigspolitiske nævn og forsvarsudvalget. Medlemmerne er folketingsmedlemmer, og de har – ud over at være deres partis repræsentanter – en kontrollerende og legitimerende funktion (hvad angår det udenrigspolitiske nævn) samt en lovforberedende og lovkontrollerende funktion (hvad angår forsvarsudvalget). Expertfunktionen er ikke dominerende.

De politiske partier anvender sikkerhedspolitisk ekspertise til rådgivning for partiernes folketingsgrupper, forsvarsudvalg, partiledelse og vælgerorganisationer. I langt de fleste tilfælde er der formodentlig tale om uformelle tilknytninger eller rene ad hoc arrangementer.

Dette forhold gælder også sikkerhedspolitiske *interesseorganisationer* som f.eks. »Værn Danmark«, Atlantsammenslutningen, Nej til Atomvåben, Samarbejdskomiteen for Fred og Sikkerhed, Kvinder for Fred.

Måske endnu mindre gennemsigtig er den sikkerhedspolitiske ekspertise, som anvendes af finansielle organisationer (banker, finansieringsselskaber) og af industrielle og forretningsmæssige foretagender. At ekspertise anvendes i en række tilfælde er sandsynlig. Antagelig er den efterspurgte ekspertise primært vedrørende sikkerhedsproblemer i fremmede områder, hovedsagelig ikke-europæiske. Her vil udenlandske eksperter i vidt omfang komme på tale.

Expertise i Danmark: Offentlighedens placering

Men hvad findes der rent faktisk af ekspertise i Danmark på det sikkerhedspolitiske område? For *en* ting er, at eksperter anvendes til rådgivning – intern, fortrolig, eventuel personlig – af enkeltenheder i den politiske proces – *en anden*, at det output, som offentliggøres gennem expertudredninger og redegørelser rent faktisk kommer til at virke som »ekspertise« beregnet for offentligheden.

Her skal kun gives en skematisk oversigt over den ekspertise, som via sin virksomhed – publikationer, seminarer, offentlige høringer eller debatter eller anden anvendelse af medierne (aviser, tidsskrifter, pjecer, radio, TV) – får karakter af en ekspertise, som er rettet imod offentligheden:

- *forskningen* (statslig) (universiteterne, universitetscentrene, De højere læreanstalter, Forsvarsakademiet, officersskolerne for værnene; institutioner tilknyttet forskning og formidling af forskning: Dansk udenrigspolitisk institut, Den nordiske samarbejdskomité for international politik, incl. konflikt- og fredsforskning.

- *forskningen* (den private) og policy-formidlingen, Det danske freds- og konfliktforskningsinstitut (1964–72), Dansk konfliktforskningsgruppe (1964–ca. 1970), Det udenrigspolitiske selskab, Sikkerhedspolitisk studiegruppe.

Hvad angår formidlingen af expertisen til offentligheden, skal der – ud over offentliggørelse af bøger, afhandlinger, beretninger, betænkninger, redegørelser, artikler ved forskellige institutioner – peges herudover på følgende organer, som i særlig grad publicerer materiale, som er omfattet af sikkerhedspolitisk expertise: Mellemløst samvirke, FN-forbundet, Forsvarskommandoen, Udenrigsministeriet, NATO-informationskontoret, Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste.

Afslutningsvis skal en ny sikkerhedsexpertisekonstruktion *Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg* omtales. Med etableringen af SNU pr. 1. januar 1981 er der oprettet et sikkerhedspolitisk ekspertorgan – som dels er et udtryk for en vis kontinuitet på dette område – og dels en introduktion af en ny model. Kontinuiteten ligger i forbindelsen til nedrustningsudvalget, hvis opgaver SNU skal videreføre. Ligesom nedrustningsudvalget skal SNU offentliggøre en årlig beretning. Kravet til SNU om, at »have opmærksomheden henvendt på de muligheder, der måtte være for, at Danmark fremsætter forslag i forbindelse med internationale afspændings- og nedrustningsbestrebelse« er næsten identisk med nedrustningsudvalgets opgaver på dette felt²⁷). SNU er ligeledes et permanent udvalg. SNU har politikerdeltagelse.

Den afgørende forskel er dels sammenkoblingen af nedrustningspolitikken og sikkerhedspolitikken i et organ – og dels den organisatoriske opbygning. Organisatorisk er modellen det økonomiske råd. Udvalget nedsættes af regeringen, men er ikke underlagt regeringen eller dens myndigheder. Udvalget ledes af et formandskab, som også har ansvar for beretning, udtalelser og redegørelser. Udvalgets medlemmer skal udnævnes ud fra hensynet til en alsidig repræsentation af politisk og faglig sagkundskab.

Med SNU er der etableret et selvstændigt, permanent expertiseorgan ledet af tre administratorer (experter) og tre forskere, som løbende skal følge og vurdere udviklingen, men ikke specifikt i forhold til regering og folketing. Opgaven er således også »at stimulere forskning og bidrage til informationsvirksomhed ... for at styrke grundlaget for meningsdannelse og offentlig debat«²⁸).

På disse områder er skabt en række nye træk i den centrale expertise på det sikkerhedspolitiske område i det danske politiske system.

Udviklingen

Efter denne organisatorisk orienterede gennemgang skal det kort forsøges at pege på nogle grove udviklingslinier i forbindelse med anvendelse af sikkerhedspolitisk expertise i de mere eksekutive dele af den danske sikkerhedspolitik.

27) Kommissariatet for det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg er gengivet i appendix.

28) Se note 27)

Indledningsvis må det påpeges, at tre områder er centrale: 1. Det internationale system. 2. Det politiske system i Danmark. 3. Det bureaukratiske system. Dette kan – hvis man fokuserer på hvert enkelt område, betyde tre forklaringsmåder: en international politik system forklaring, en national politisk-system-forklaring, og endelig en »bureaucratic-politics«-forklaring. Utvivlsomt vil en indgående beskæftigelse med problematikken kunne give materiale til en interessant tolkning à la Allison's model 3: bureaukratianalysetilgangen²⁹). Det vil ikke blive forsøgt her. Det internationale og det danske politiske system vil være udgangspunktet for en grov skitse af udviklingen i anvendelsen af sikkerhedspolitisk ekspertise.

En central antagelse er, at to forhold skal være til stede i forbindelse med større ændringer i primært eksekutivmagts anvendelse af sikkerhedspolitisk ekspertise: 1. større ændringer i det internationale system, som kalder på reaktioner. 2. problemer i det interne politiske system, som skal løses: dels på det parlamentariske, dels på det ekstraparlamentariske område.

Jeg vil forsøgsvis tage udgangspunkt i tre tidssnit: begyndelsen af 1960'erne, slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1980'erne.

Ved 1960'ernes begyndelse var den internationale situation spændt. Det manifesteredes i supermagtstopmødet i Wien 1961, Berlinkrisen og genoptagelsen af kernevåbenforsøgssprængningerne samme år; Cubakrisen i 1962. Den globale strategi var præget af afskrækkelseskonceptet, som forudsatte arms control-foranstaltninger, den regionale strategi af bl.a. konventionel oprustning og styrkelse af NATO's integrerede struktur (f.eks. enhedskommandoen). Det er karakteristisk, at man i Zorin-McCloy erklæringen i 1961 for første gang så fælles supermagtserklæring om nedrustning.

Det internationale system pegede i retning af arms control og nedrustning som international norm bl.a. som et middel til at mindske spændingen. For spændingen, krigstruslen var reel. Intet under, at Danmark i 1961 nedsatte et permanent nedrustningsudvalg. Samme år var pjecen »Hvis krigen kommer« til rådighed for alle husstande. Intet under, at planlægnings- og analysefunktioner fik mere opmærksomhed, og at konfliktanalyser og internationale analyser fik – omend på forskelligt niveau – en institutionaliseringsgrad, som betød opbygning af en ekspertise, som kunne anvendes i det politiske system.

Ved 1960'ernes begyndelse var den interne politiske situation problematisk. De radikale havde i regeringssamarbejde med socialdemokratiet nødtvungent måtte acceptere etableringen af fælleskommandoen i 1961. Et sovjetnegativt, antimilitaristisk, nedrustningsorienteret parti, Socialistisk Folkeparti, var første gang kommet i Folketinget i 1960 med lige så mange mandater som de radikale. De radikale kunne miste grebet om et af sine vigtigste mærkesager: nedrustning. Også socialdemokratiet følte sig truet: en åbning mod afspænding,

29) Graham T. Allison, »Essence of Decision«, Boston, Mass., 1971.

nedrustning, konfliktløsning var nødvendig i en periode med høj spænding. Og ikke mindst: tværpolitisk orienterede »græsrodsbevægelser« var på vej ind som en politisk faktor. Atomvåbenproblematikken, forsvarsproblematikken var for alvor ved at blive politiseret. Set fra regeringens standpunkt var en af løsningerne på disse problemer en mobilisering af expertise.

Institutionalisering af expertise på bredere, tværgående samfundsmæssige områder er ny. Den hænger sammen med samfundets stigende kompleksitet – og brydningerne mellem liberalistiske, konservativt-nationalistiske, socialistisk regulerende og teknokratisk-bureaukratiske udgangspunkter. Problemer skulle løses. Expertise kunne vise vejene, eller nogle af dem. Måske kunne den afpolitiserer sider af problemerne. Og ikke mindst: måske kunne anvendelse af expertise virke legitimerende og fungere som et styringsinstrument af debatten.

På et afgørende område var expertisen for alvor kommet ind i den danske politiske proces i disse år: det økonomiske. I 1962 nedsattes det økonomiske råd – med et regeringsuafhængigt bredt udvalg styret af et vismandskollegium, formandsskabet. Denne institution er senere bevet forbillede for SNU. En radikal drøm gik i opfyldelse – men denne expertiseorganisation opfangede også en række øvrige forskelligartede interesser i det danske samfund. Det samme var tilfældet på det sikkerhedspolitiske område: etableringen af nedrustningsudvalget.

Ved 1960'ernes slutning var den internationale situation i en afspændingsfase. Bortset fra to vigtige konfliktområder, som vedrørte de to supermagters forhold til deres allierede/tidligere allierede: USSR's forhold til Tjekkosllovakiet (interventionen i 1968) og til Kina (grænsekrigen i 1969) på den ene side og USA's forhold til Vietnam – og Sydøstasien på den anden side. Arms control-aftaler blev forhandlet i stor målestok – også med vigtige resultater, f.eks. Ikke-spredningstraktaten i 1968. SALT-forhandlinger havde længe været på tale – ikke mindst som følge af en stigende grad af strategisk paritet mellem supermagterne – og de kom i gang i 1969. På det europæiske område var vigtige afspændingsforhandlinger indledt.

Men var spændingen mellem supermagterne i aftagende – var de interne modsætninger ikke til at skjule. Frankrig meldte sig ud af det integrerede samarbejde i NATO i 1966, Vietnamkrigen førte til stigende modsætninger mellem USA og dets allierede. NATO-traktaten åbnede muligheder for udtrædelse i 1969. U-landsproblematikken blev stærkt påtrængende.

Intet under, at den danske regering følte et behov for på en markant måde at sammenfatte disse nye tendenser på expertplan. Forberedelserne var gjort ved Hækkerups »Danmarks Udenrigspolitik« og de udenrigsministerielle udgivelser »Dansk sikkerhedspolitik 1948–66« og »Udviklingen inden for NATO, 1966–68«. Et bredt, uafhængigt expertudvalg måtte nu være nødvendigt for at kunne udstikke Danmarks muligheder og begrænsninger i disse nye udviklingstræk.

Ved 1960'ernes slutning var den interne udvikling i Danmark særdeles atypisk. Et relativt snævert samarbejde mellem det regerende socialdemokrati og anti-NATO og anti-militær-partiet, Socialistisk Folkeparti, som af modstanderne benævnte »Det røde kabinet«, fra 1966–68, havde bl.a. medført, at de radikale i stigende grad var blevet optaget af et samarbejde med de borgerlige partier. Dette var en realitet ved etableringen af VKR-regeringen i januar 1968. En måde i dette nye politiske system at sluge kamelen – sikkerhedspolitisk samarbejde mellem de på dette punkt stærkt antagonistiske partier – radikale og konservative – var at søge afpolitiserings via et markant, tungtvejende expertudvalg. Med et sådant udvalg kunne tilmed vises en åbning i forhold til de tværpolitiske bevægelser og organisationer, som i stigende grad var kritiske over for Danmarks centrale allierede, USA. Som kommissoriet var lagt op, var sigtet åbnende. Et politisk kontroversielt problem var blevet lagt i eksperternes hænder. For en tid kunne der argumenteres for en vis afpolitiserings.

1970'ernes store spektakulære problemer blev ikke af sikkerhedspolitisk art. Den komplekse gensidige afhængighed blev derimod voldsomt demonstreret gennem integrationsproblemerne (Danmarks optagelse i EF), gennem energi-problematikken (oliekrisen fra 1973), den internationale, økonomiske krise, det teknologiske samarbejde mellem Øst og Vest – markeret spektakulært gennem sammenkoblingen i rummet af et sovjetisk og et amerikansk rumskib i 1975, gennem den stigende internationalisering af ressource- og miljøproblematikken. De sikkerhedspolitiske fremtrædelsesformer var mere beherskede – i det ydre overdøvet af den øvrige problematik. Det er interessant at bemærke, at på det udenrigspolitiske område var det primært EF-problemer – og økonomiske problemer, som dominerede: et stort expertudvalg nedsat af regeringen til overvejelser af EF-problematikken blev nedsat, men kunne ikke få tilslutning fra folketingets bevillingsmagt.

Men situationen ændredes i 1980'erne.

Ved 1980'ernes begyndelse var den internationale situation præget af stigende spænding: Øget oprustning – ikke mindst hos supermagterne, invasionen i Afghanistan – og den vestlige boykot, uro i Mellemamerika, lokale krige, som truede med at blive globaliseret. Alt i alt: en øget konfrontationspolitik mellem USA og USSR, som truede med at kuldaste de resultater, som var en følge af 1970'ernes detentepolitik. Arms control-politikken var på retur – eksempelvis ved den ikke-ratificerede SALT II traktat. USA lagde i stigende grad pres på sine allierede for at gennemføre militær oprustning. Intet under, at den danske regering har følt behovet for en sagkyndig behandling af denne nye udvikling med stigende spænding i det internationale system. Med alvorlige tegn på en længere varig spændingsperiode, en mulig tilbagevenden til den kolde krigs fremtrædelsesformer – måtte et permanent organ af eksperter til stadighed behandling af Danmarks rolle og funktion i denne udvikling – og af mulighederne for at ændre situationen i en afspændende retning være på sin plads. SNU blev en realitet.

Ved 1980'ernes begyndelse var den interne politiske situation på det sikkerhedspolitiske område problematisk. Igennem 1970'erne havde sikkerhedspolitikken kun i særdeles begrænset omfang været politiseret. Ud over de radikales forsøg på med mellemrum at få etableret freds- og konfliktforskningsorganer var den offentlige debat så at sige kemisk rensset for forsvarsproblemer, kernevåbenproblemer og mere brede sikkerhedspolitiske overvejelser. Offentligheden og partierne var kun i ringe grad forberedt på en fornyet debat om kernevåbnene – som kunne fremkomme i forbindelse med TNF-beslutningen i december 1979. Dette skal ses i forbindelse med udløbet af forsvarsforliget i 1981. Parlamentarisk var socialdemokratiet – efter det effektive, men hurtigt overståede forsøg på at bryde »højrefløjen« gennem SV-regeringen – blevet afhængig af de små forligspartier – med to sikkerhedspolitiske yderfløje: de radikale og centrumdemokraterne. Med den uundgåelige politisering af sikkerhedspolitikken stod regeringen over for det vanskelige valg mellem pres fra venstrefløjen i socialdemokratiet og de radikale: *om* at generelle besparelser på statsbudgettet også måtte ramme militæret – i hvert tilfælde må de militære udgifter under ingen omstændigheder stige – *om* at lægge vægt på arms control i stedet for atommodernisering i NATO, *om* at Danmark konkret bør medvirke til at reducere krigsfaren. På den anden side presset fra højrefløjen, som ønsker et troværdigt forsvar i en krise og spændingsperiode, og som understreger loyaliteten over for NATO og specifikt USA. Hertil kom, at den offentlige debat i løbet af forbavsende kort tid blev stærkt præget af sikkerhedspolitik. En række tværpolitiske organisationer så dagens lys – eller blev genoplivet. Der var behov for – fra regeringens side – hvis muligt at »sagliggøre« sikkerhedspolitikken og at manifestere, at sikkerhedsproblematikken i sin totalitet blev taget seriøst.

Om et forsøg på en afpolitisering var der næppe tale – men snarere en legitimering af den høje politiseringsgrad, som ikke kunne forudses at falde i en overskuelig tid – og et forsøg på – om muligt – at regulere participationen i disse særdeles vigtige problemer.

Da de radikale den 28. februar 1980 fremkom med et forslag om folketingsbeslutning om nedsættelse af et sagkyndigt og uafhængigt udvalg til at undersøge og vurdere problemerne omkring dansk sikkerhedspolitik, kunne den socialdemokratiske ordfører fremføre, at det er »mig kun en glæde at kunne erklære støtte til det radikale forslag«³⁰). Regeringen valgte imidlertid – i stedet for det »mere begrænsede og ufuldstændige« radikale forslag – at nedsætte et omfattende, permanent, bredt, men centraliseret fungerende udvalg, SNU, med det økonomiske råd som model³¹).

30) Forhandlingerne i folketingsåret 1978–80, nr. 78, sp. 6021, 28. februar 1980.

31) Ibid., udtalelse af udenrigsminister Kjeld Olesen.

Konklusioner

De anførte betragtninger over udviklingsforløbet skal betragtes som antagelser, som hviler på et helhedsbillede, og som ikke er induktioner ud fra dybtgående detailstudier. De skal først og fremmest tjene til at påpege dobbeltheden i sikkerhedspolitiske problemstillinger: de ydre og de indre vilkår og krav. Der er her ikke gjort noget forsøg på at afveje disse i forhold til hinanden. Det er dog min grundopfattelse, at det internationale system sætter afgørende vilkår for Danmark – ikke blot for regeringen, men også for de mere eller mindre antagonistiske dele af det danske politiske system. Den internationale politik kan »internaliseres« til et internt politisk spil: men spillets operations- og udvidelsesområde er dog begrænset af den udenrigspolitiske virkelighed.

Det må dog antages, at de konkrete *tidspunkter* og de bureaukratiske *udformninger* af expertiseanvendelsen og institutionaliseringen af denne for sikkerhedspolitikken vedkommende primært er brikker i et *internt* politisk spil på det parlamentariske plan, det bureaukratiske plan og på offentlighedsplanet i forbindelse med de tværpolitiske bevægelser og organisationer.

Et entydigt formål med anvendelse af expertise på de forskellige niveauer i det politiske system kan ikke gives: ud over et generelt informations- og sagkundskabsbehov. At expertise-anvendelse tillige har en styrings- og legitimeringsfunktion er indlysende.

Appendix

Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg

Der nedsættes pr. 1. januar 1981 et sikkerheds- og nedrustningspolitisk udvalg, hvis medlemmer udnævnes af regeringen ud fra hensynet til en alsidig repræsentation af politisk og faglig sagkundskab på de sikkerheds- og nedrustningspolitiske områder. Udvalget handler på eget ansvar og er i sin virksomhed ikke underlagt regeringen eller dens myndigheder.

Til at lede udvalget udpeger regeringen et formandskab og en formand.

Udvalget

- a) skal løbende følge den internationale udvikling med henblik på at vurdere Danmarks sikkerhedspolitiske situation og problemer omkring dansk sikkerhedspolitik i en bred politisk og økonomisk sammenhæng;
- b) skal have opmærksomheden henvendt på de muligheder der måtte være for, at Danmark fremsætter forslag i forbindelse med internationale afspændings- og nedrustningsbestræbelser;
- c) skal hvert år offentliggøre en beretning;
- d) skal stimulere forskning og bidrage til informationsvirksomhed omkring sikkerheds- og nedrustningspolitiske spørgsmål for herigennem at styrke grundlaget for meningsdannelse og offentlig debat;
- e) skal tage sager op og iværksætte analyser efter anmodning fra regeringen samt på initiativ af udvalget eller dets formandskab.

Udvalgets årlige beretning samt dets udtalelser og redegørelser i øvrigt udarbejdes af udvalgets formandskab og på dettes ansvar efter stedfunden drøftelse i udvalget på grundlag af formandskabets oplæg.

I øvrigt træffer udvalget selv i fornødent omfang beslutning om sin forretningsorden.

København, den 14. oktober 1980.